

**ДОКЛАД
НА НАЦИОНАЛНИЯ ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ
ЗА ПРОВЕРКИТЕ В ЗАТВОРИТЕ В ГРАД ЛОВЕЧ; ГРАД ПЛЕВЕН
ОБЩЕЖИТИЯТА И АРЕСТИТЕ КЪМ ТЯХ; ОБЛАСТНИТЕ ДИРЕКЦИИ НА
ПОЛИЦИЯТА В ГРАД ЛОВЕЧ ; ГРАД ПЛЕВЕН И ДЪРЖАВНАТА
ПСИХИАТРИЧНА БОЛНИЦА В ГРАД ЛОВЕЧ**

Съобразно заповед № РД -08-18 от 13.04.2017 г. на омбудсмана на Република България, г-жа Мая Манолова, екип в състав: Димитър Бонгалов, Ивелина Велкова, Марияна Патрикова и Христо Атанасов, извърши проверка в периода 24.04-28.04.2017 г. в затворите в гр. Ловеч и Плевен, общежитията и арестите към тях; Областните дирекции на Министерството на вътрешните работи в град Ловеч и град Плевен и Държавната психиатрична болница в град Ловеч.

Съобразно чл. 28в от Закона за омбудсмана екипът действа като Национален превантивен механизъм с правомощията на омбудсмана по чл. 28а от този закон.

Екипът благодари за оказаното необходимо съдействие от страна на администрацията в проверяваните обекти.

I. ОБЩИ БЕЛЕЖКИ ОТНОСНО МЕСТАТА ЗА ЛИШАВАНЕ ОТ СВОБОДА

През 2016 г. Националният превантивен механизъм провери местата за лишаване от свобода разположени в Южна България. Някои от констатациите ни бяха отчетени като валидни за цялата система на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ (ГДИН). Право е на органите на изпълнителната власт да не приемат препоръките ни, но значителна част от отговорите са формални, което ни принуждава да извършваме отново проверки по тях, да правим допълнителен коментар с оглед евентуално отегляне или продължаване на диалога за тяхното изпълнение.

При проверката ни на местата за лишаване от свобода в района на гр. Бобов дол бяха направени препоръки и получихме отговор с рег. № 12 891/23.12.2016 г. на ГДИН.

1. Към главния директор на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“:

1.1 Да вземе мерки за недопускане на фиксиране с белезници към болнични кревати на лишени от свобода при открити постове в болнични заведения, съобразно разпоредбите на Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража (ЗИНЗС).

В отговора се посочва, че „в голямата си част от болничните заведения за настаняване на лишени от свобода са необезопасени, намират се в близост до входове и изходи и са на първи и втори етаж“. Изрично се посочва още, че белезници се ползват при конвой, и че „изключения се правят за лишени от свобода с висока оценка на риска и извършили многократни нарушения, като целта е свързана с предотвратяването на бягства и правонарушения“.

Отчитаме отговора за формален и че са налице създадени условия за изтезание по смисъла на чл. 3 от ЗИНЗС поради неефективна вътрешноведомствена уредба

водеща до необосновано използване на помощни средства за неоправдано дълъг срок (с дни) спрямо лишени от свобода. Ето защо НПМ настоява за преустановяване на тази практика или привеждане на нормативната уредба в съответствие с отбелязани обективни обстоятелства от страна на ГДИН.

1.2 Да извърши преглед за оптимизация на постове в затворите /сваляне на ъгловите постове, вдигане на височина на огради, създаване на зони за сигурност (ЗПС) около стената на затвора и др./ и увеличи броя на надзорните в зоните за повишена сигурност поне на трима или да създаде евентуални мобилни групи за съдействие в кризисни ситуации.

Препоръката е свързана с всички места за лишаване от закрит тип в България. Става въпрос за ефективно използване на и без това недостигащ надзорен състав. В отговора се посочва изграждане на бъдеща „надеждна периметрова охрана и поставянето на микровълнови бариери“ относно затвора в гр. Стара Загора и ЗО „Черна гора“ с последвано преразглеждане на постове. Посочва се недостатъчен финансов ресурс и че препоръката е изпълнена в ЗО „Дебелт“. Посочва се и бягство на затворник през 2016 г. от затвора в Бургас. Вследствие на съкращенията през 2015 г. е налице недостатъчен надзорен състав в зоните за повишена сигурност поради което недостига се компенсира с присъствие на дежурен главен надзорител или командир на отделение при масови прояви. Организацията позволява привличане на боен резерв при кризисни ситуации. Основателно се посочва съкращение на 459 щатни бройки през 2015 г. и инициатива за отпускане на допълнителни бройки.

Не приемаме тези аргументи. Бягството от затвора в Бургас през 2016 г. не е от корпуса на затвора и аргументът е несъотносим. Има относително скорошен случай на бягство от корпус на затвор в гр. София. ГДИН много добре трябва да знае колко такива случаи има в статистиката си за последното десетилетие. Инструкциите за употребата на оръжие на външните постове е в пълно противоречие с чл. 12 от Наказателния кодекс. Темата е относно съответствие с право, а не спор относно статистика. Налице е противоречие между чл. 116, ал. 1 от ЗИНЗС допускащ употреба на оръжие при бягство на лишен от свобода и правото на живот по чл. 28 от Конституцията. Тук е необходима законодателна промяна, поради което НПМ препоръчва на министъра на правосъдието да внесе отмяна на чл. 116, т. 1 от ЗИНЗС. НПМ ясно иска да заяви, че неизпълнението на тази препоръка относно външните постове, може да доведе до убийство на лишен от свобода. Продължаваме проверките и по тази тема.

1.3. Да планира и обезпечи необходимия брой сгъваеми палки през 2017 г. поне за служителите в ЗПС.

Препоръката е приета и вероятно ще бъде изпълнена през 2017 г.

1.4. Да извърши преглед на Заповед № Л-5865/17.08.2009 г. на главния директор на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ относно съответствието ѝ с презумпцията за невинност.

Уведомени сме, че въпросът се решава с новия законопроект за изм. и доп. на ЗИНЗС. Това е така поради закриването на Комисията по чл. 73 от ЗИНЗС. НПМ проследи съдебната практика по темата.

1.5. Да извърши анализ на конвойната дейност от и до общежитията от открит тип във връзка с призоваване от органите на съдебната власт и да вземе мерки за оптимизацията ѝ в сътрудничество с Главна дирекция „Охрана“ (ГДО)

Уведомени сме, че редът и начинът за конвои е уреден в чл. 291, т. 2 от Правилника за прилагане на Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража (ППЗИНЗС).

Този текст от ППЗИНЗС указва законосъобразна конвойна дейност, но не целесъобразна. Става въпрос за неоснователен конвой от общежитие открит тип до затвор и обратното, съчетан с дублиращ се ненужен последващ конвой от ГДО. Това касае не само общежитие „Самораново“, но общежитието в Пирдоп и вероятно в гр. Велико Търново. НПМ ще продължи проверката си в гр. Велико Търново и ако установи отново такъв нецелесъобразен конвой, ще извърши допълнителен анализ с проверка и в ГДО.

Отговорът отново не показва обсъждане на констатациите ни по същество. Ето защо НПМ, ще се върне към тази тема след проверката на общежитието от открит тип в гр. Велико Търново, като вероятно ще съчетаем проверката си с проверка и в ГДО.

1.6. Да вземе мерки за спазване на чл. 71а от Правилника за прилагане на Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража за свободно предвижване на територията на общежитието на лишените от свобода.

Отговорът е, че въпросът е обсъден с началниците на затвори.

Имаме последвала констатация за нарушение и в общежитието в Пирдоп. Продължаваме проверките по темата поради липса на ясен отговор и предприети ефективни мерки.

1.7. Да вземе мерки относно присъединяване на футболното игрище към територията на затворническо общежитие „Самораново“ през 2017 г. и в качеството си на председател на Управителния съвет на Държавно предприятие „Фонд затворно дело“ (ДПФЗД) да внесе предложение за бракуване на излишния сграден фонд в Самораново.

Отговорът е, че се иска мотивирано предложение от началника на затвора и че ще се търси вариант за финансиране на инициативата.

Служебно са ни известни поне 4-5 докладни записки по тази тема от близо над 7 години, които завършват без резултат. Проблемата е служебно известен на ДП „ФЗД“ и ГДИН и това не е първа препоръка на НПМ. Мероприятието относно присъединяване на футболно игрище, може да се осъществи с доброволен труд на лишените от свобода и с незначително финансиране от ДПФЗД. Очакваме реални действия в разумни срокове или отхвърляне на препоръката със съответните мотиви.

1.8. Изискана е информацията относно „време и начин“ за решаване на проблемите в арестите в градовете: Кюстендил; Благоевград; Сандански; Петрич; Разлог и Пазарджик с оглед избягване на изтезание по смисъла на чл. 3 от ЗИНЗС.

Уведомени сме, че през 2017 г. ще се осъществи проектиране, за да се премести арестът в Дупница. Неясно кога се предвижда нещо за арест „Петрич“ при наличие на „адекватно финансиране“, а за арестите в градовете Благоевград и Разлог все още се търси адекватно решение.

Очевидно ГДИН няма цялостна визия относно решаване на проблемите в арестите, в която да акцентира на приоритетите си в тази област. НПМ не е удовлетворен от отговора и прави препоръка за незабавно закриване на ареста в гр. Дупница и подготовка на визия с времеви график за привеждане на арестите в Република България в съответствие с елементарните норми за обитаване, изключващи нехуманно, нечовешко отношение или изтезание.

През 2017 г. НПМ ще акцентира на изискванията за обитаване от задържани лица в арестите към Министерството на правосъдието. НПМ ще засили предложенията си за употребата на правомощията на омбудсмана по чл. 46 от ЗИНЗС, за да може министърът на правосъдието да внесе препоръката в Министерския съвет и да се осигури нужното финансиране. НПМ отново напомня, че никакви изключителни обстоятелства от какъвто и да е характер, било то състояние на война или заплахата от война, вътрешна политическа нестабилност или каквото и да е друго извънредно положение, не могат да служат като оправдание за изтезания. Липсата на финанси в системата на Главната дирекция, като второстепенен разпоредител с бюджетни средства още по-малко може за в бъдеще да мотивира бездействие от страна на изпълнителната власт. Служителите на ГДИН следва да преустановят порочната практика относно позоваването си на липса на финанси, а да засилят координацията си с Министъра на правосъдието, съответно Министерския съвет. Очакваме ясни доказателства в тази насока (например неуважени докладни до Министъра на правосъдието относно внасяне на препоръката ни в Министерския съвет).

2. При проверката ни в Затворите в гр. Стара Загора и гр. Пловдив бяха направени следните препоръки:

2.1 Искане до министъра на правосъдието по чл. 10, ал. 2, т. 15 от ЗИНЗС да извърши преценка относно законосъобразност на заповеди на началника на затвора в гр. Стара Загора относно изискуемо облекло при престой на открито; възобновяване на указаните заповеди в доклада за налагане на дисциплинарни наказания и инструкцията на външния пост в частта по т. 12 и т. 16 относно ползването на белезници.

Имаме данни относно облеклото за ЗО „Разделна“. Незаконнообразно ползване на белезници продължава /например ареста в гр. София и всички външни постове в болнични заведения / поради липса на ясни инструкции от страна на ГДИН.

2.2 До главния директор на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“:

2.2.1 Да отмени издадена заповед от началника на затвора лишените от свобода да излизат на открито по дълги панталони или анцуг, поради превишаване на правата на началника на затвора и нарушаване на правото на личен живот.

В отговора си ГДИН ни уведомява, че издадената заповед е с цел спазване на добрите нрави и благоприличието в държавната институция. Втори аргумент е че подобни заповеди има и в други държавни и общински институции.

НПМ не приема аргумента, че подобно нарушение съществува и в други държавни или общински органи. Ако НПМ приеме такова нормотворчество на ниво началник на затвор, който да определя кое е благоприлично и в съответствие с добрите нрави и това е целесъобразно или законосъобразно (въпреки че е посочено нарушение на конституцията), то е налице неравносвойно положение на лишените от свобода в този затвор, поради обстоятелството, че другите началници на затвори не са се ангажирали да налагат своите морални норми или ако са го направили, то уредбата им неминуемо е различна. Тоест, налице ще е липса най-малко на общо ръководство от страна на ГДИН, с което създава условия за дискриминация, съобразно субективна преценка на един или друг ръководител на затвор относно изпълнение на моралните му норми за благоприличие.

НПМ продължава да настоява за изпълнение на препоръката или разумни правни аргументи, за да я оттегли.

2.2.2 На основание чл. 13, ал. 2, т. 1 от ЗИНЗС да вземе необходимите мерки за преустановяване на незаконосъобразна практика за ползване на белезници при външни постове в болнични заведения, без индивидуална оценка на риска и състоянието на болния. (Препоръката се дублира с т. 1.1)

Отговора се основава на писмо 1800/13.02.2013 г. на главния директор на ГДИН и с твърдение, че е в съответствие с чл. 114, т. 4 от ЗИНЗС.

Текста указва (преди изменението си през 2017 г), че белезници се ползват „при конвоиране или задържане на лишен от свобода“. НПМ не приема лекуването в здравно заведение да се приравнява към „задържане“. Отново отбелязваме, че използване на белезници в продължение на дни и то без прекъсване е изтезание и това не би могло да се оправдае със съществуваща нормативна уредба. Целесъобразно би било да се регламентира правна възможност за поставяне на белезници съобразно оценката на риска /като например при строг и специален режим и съобразно здравословното състояние и то за определен период, когато това е неизбежно.

Установява се търпимост от страна на прокуратурата спрямо такива нарушения. Така например с постановление № 3757/2013 г. на окръжен прокурор в гр. Стара Загора се установява, че по жалба на лишен от свобода, който твърди, че белезниците не били свалени през цялото време на престоя в болницата, дори и когато е ползвал тоалетна, че въпросът бил уреден в писмо 1800/13.02.2013 г. на ВПД главен директор . В т. 9 от това „писмо“ се посочва, че „при ползване на тоалет на лишен от свобода или задържано лице, да не се свалят белезниците на краката, тоест белезниците да не се свалят по никакъв повод“.

Очевидно нарушението е в изпълнение на незаконосъобразно указание на ГДИН под формата на „писмо“ и валидно за всички места за лишаване от свобода в Република България.

Препоръката ни е да определи разумен срок за отмяната на тези незаконосъобразни указания или необходими изменения в нормативната уредба.

2.2.3. Националният превантивен механизъм отчита като приоритет изграждането на санитарни възли в спалните помещения в ЗО „Черна гора“ или поне извършването на спешен ремонт на баните и тоалетните. На второ място е видна и необходимостта от увеличаване на капацитета на общежитието.

Препоръката е частично приета относно изграждане на санитарни възли през 2017 г.

3. На началника на затвора в гр. Стара Загора:

3.3.1. Да използва целия диапазон на удълженото свиждане, тоест до 4 часа, съобразно чл. 98, ал. 1, т. 5 от ЗИНЗС.

Препоръката е приета.

3.3.2. Да преустанови практиката за изискване на вакуумна опаковка и допусне консерви в метална опаковка при внасяне на храна в затвора при свиждане съобразно списъка за разрешени вещи.

Отрича се направената констатация. НПМ ще направи отново проверка.

3.3.3. Да извърши преценка относно усвояване на две спални помещения, ползвани като „приемно“ и „стая за изтезания“ на втория етаж в общежитието в ЗО „Черна гора“, както и да изведе от употреба наказателните килии в

общезитието или да обезпечи ползването им без да е необходимо ограничаване на движението на другите лишени от свобода в коридорното заключване.

В отговора се обосновава необходимост от приемно отделение в общежитие от закрит тип, както и наличие на наречените от лишените от свобода „стаи за изтезания“ съобразно чл. 60, ал. 2 от ЗИНЗС. НПМ не приема този отговор. Твърди се, че тези помещения не отговарят на чл. 96 ал.2 от ППЗИНС.

НПМ не установи помещение в това общежитие, което да отговаря на изискванията на чл. 96, ал. 2 от ППЗИНС.

Съобразно чл. 47 от ЗИНЗС приемно отделение се открива единствено и само в затвор, но не и в общежитие от закрит тип.

Съобразно чл. 60, ал. 2 от ЗИНЗС съществува възможност със заповед на началника на общежитието да се създават помещения за настаняване на лишени от свобода с висока степен на обществена опасност, страдащи от алкохолизъм или наркомания, лица с психически разстройства или уязвими лица с оглед на тяхната безопасност. Такава заповед не бе установена, а правното основание вече е отпаднало с последните изменения на закона.

НПМ настоява за изпълнение на препоръката.

3.3.4. Да вземе мерки относно стриктно спазване на капацитета на общежитието за сметка на евентуална пренаселеност в корпуса на затвора, ако тя е неизбежна.

Препоръката е приета във връзка с въвеждане в експлоатация на ЗО „Дебелт“ и пренасочване на лишени от свобода от област Ямбол към затвора в гр. Бургас.

3.3.5. Във връзка с констатирани незаконосъобразни заповеди на началника на затвора сме уведомили, „че нито едно от наложените наказания не е обжалвано по съдебен ред или пред ГДИН.“

НПМ напомня, че в случаите, когато е допуснато съществено нарушение по чл. 99, т. 1 от Административнопроцесуалния кодекс, то съобразно чл. 100 от този кодекс, възобновяването на административното производство се извършва по инициатива на административния орган или по предложение на съответния прокурор или на омбудсмана. НПМ се надява да получи отговор по същество относно направените констатации.

II. ЗАТВОРА В ГРАД ЛОВЕЧ; АРЕСТ В ГРАД ЛОВЕЧ; ОБЩЕЖИТИЕ ОТ ЗАКРИТ ТИП „АТЛАНТ“ И ОБЩЕЖИТИЕ ОТ ОТКРИТ ТИП „ПОЛИГОНА“

Първата проверка на НПМ в затвора в гр. Ловеч е била на 30.07-03.08.2012 г. Извършвана е втора проверка през 2015 г.

1. Употреба на сила

Отново се констатира незаконосъобразна инструкция в противоречие с чл. 12 от Наказателния кодекс (НК) в т. 14, б. „д“ от инструкция на пост № 3 относно употреба на оръжие. (виж по-горе раздел I т. 1.2).

Не е обследвана инструкцията за външния пост в лечебни заведения. Предоставена ни е погрешна инструкция за поста в болницата. В нея няма незаконосъобразни разпоредби относно употреба на помощни средства.

1.1 НПМ предлага препоръка към главния директор на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ в едномесечен срок да отмени или измени дадено

указание с писмо № 1800/13.02.2013 г., съответно в разумен срок /до 1 месец/ да задължи началниците на затвори да приведат инструкциите на постовете съобразно изискванията на закона.

Не постъпиха сигнали от страна на лишени от свобода относно незаконосъобразна употреба на сила и помощни средства. В регистъра за употреба на сила са регистрирани 51 случая за 2016 г. и 15 случая за 2017 г. В ареста е постъпило едно лице през 2017 г. с охлузвания (по регистъра за травмите), причинени при задържането в РУ – Трявна.

Служебно не е установена незаконосъобразна употреба на сила. Прави впечатление ненужно детайлно отразяване като описание на случаите, но липсва време, в което са употребени помощните средства.

НПМ констатира многообразие в тези регистри, поради което препоръчва на главния директор на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ да създаде типова форма, в която да укаже минимално съдържание, като например: дата и номер на докладна записка, вид на употребената сила /блокираща техника, шамар, юмрук, ритник и време на употреба на помощните средства, към кого е употребена силата и от кого/.

2. Материални условия

Общ брой на настанените лица в корпуса на затвора към 31.12.2016 г. – 700 бр., от които: осъдени – 679 бр., от тях: Открит тип – 103 бр., Закрит тип – 210 бр., рецидив – 387 бр.; обвиняеми – 6 бр.; подсъдими – 15 бр. Жилищната площ на корпуса е 1221.79 кв. м. и би следвало да съответства на 305 лишени от свобода. Администрацията отчита капацитет на корпуса – 383 плюс 161 лица за болницата. Към края на миналата година са били настанени 345 лица, тоест на средна площ 3.54 кв. м. В отговора си до Комитета за предотвратяване на изтезанията (КПИ) през 2015 г. българската страна е дала капацитет на този затвор преди юли 2015 г. – 450 лица, а след новото замерване 535 лица. В същия този отговор към 31.12 са дадени следните натоварвания за корпуса: 2012 – 535 лица /при проверката ни 30.07 - 03.08.2012 г е имало 551 лица; 2013 – 464 лица; 2014 г. 446 лица и за 2015 – 372 лица. Както бе посочено по-горе за 2016 г. 345 лица е видно, че е налице устойчива тенденция за намаляване на пренаселеността в този затвор. Към 22.03.2017 г. в корпуса са били разположени 377 лица, а към 25.04.2017 г. – 367 лица.

Корпусът на затвора устойчиво е пренаселен и не съответства на изискванията относно минимална жилищна площ.

В ЗОЗТ „Атлант“ според администрацията на затвора са били настанени лица за 2014 г. – 235; а за 2015 г. – 194; администрацията на затвора предоставя информация за капацитет от 229 лица. Към момента на проверката бяха настанени 203 лица. Българската страна предоставя информация на КПИ за капацитет 205 места, а след новото замерване 222 лица. Към края на годината тези предоставени данни по години са : 2012 – 323; 2013 – 287; 2014 – 233 и за 2015 – 220 лица.

Проблем има с просмукване на влага през стените на сградния фонд в общежитие „Атлант“, а промяната на дограмата и довела до засилен конденз. Това указва липса на достатъчно проветряване.

Изводът ни е, че затворът в гр. Ловеч няма необходимия капацитет, за да посрещне осъдени лица с режим, изискващ изтърпяването им в закрит тип.

При посещението си през 2012 г. НПМ е изразил становище, че арестът в Ловеч трябва да бъде преместен възможно най-бързо, съгласно утвърдената стратегия и инвестиционна програма. Препоръката е изпълнена.

Арестът е преместен в корпуса на затвора. Капацитетът е от 24 места. Към

момента на посещението имаше 15 лица. Разполага със 4 места за преградно свиждане и стая за адвокатско свиждане без прегради. Разполага и със стая за провеждане на разпити от разследващи полицаи.

НПМ няма негативни констатации или препоръки.

Налице е разминаване в данните, които се предоставят официално на КПИ в гореуказания доклад от 2015 г. и реалният капацитет. НПМ вече установи такова разминаване за затвора в гр. Пловдив. Така например на КПИ е предоставена информация за корпуса 405 преди замерването през 2015 г. и в следствие 505 лица. В свое писмо с рег. № 1439/09.02.2017 г., по искане на НПМ, ГДИН ни дава информация за официален капацитет на корпуса 340 лица. Към 10.07.2016 г. в корпуса е имало 333 задържани лица. Дори и при това натоварване е известно, че поради изисквания за съвместимост е невъзможно социалните работници да спазват изискуемия капацитет на отделните помещения, което неминуемо води до инцидентни пикови натоварвания. Нямаме отговор относно капацитета на затвора в гр. София, но очакванията ни и там капацитета да е завишен с около 100 места.

Отчитаме, че този хаос в капацитетите води до опорочаване на заложения единствен превантивен механизъм свързан с преместване на лишени от свобода от един затвор в друг по чл. 62, ал. 1, т. 5 от ЗИНЗС, поради което този механизъм няма да реши и не решава проблема с пренаселеността. Това управленско решение за изменение на нормативната уредба очевидно е взето на база на невярна информация. Така този превантивен механизъм води до единствено и само до преместване на лишени от свобода от един затвор в друг, но отново в условия на пренаселеност.

Европейските правила за затворите изискват нормативно определени стандарти не само за площ, но и за осветеност и температура. Омбудсманът на Република България в свое становище предостави такова виждане, както при последното изменение на ППЗИНС, така и в Народното събрание във връзка с последните изменения на ЗИНЗС. Такива стандарти няма и към настоящия момент, освен препратка от чл. 43, ал. 5 от ЗИНЗС към чл. 20, ал. 2 от ППЗИНС, който препраща към стандарти за обществени сгради. Ако това е българския държавен стандарт, той от препоръчителен става задължителен и неговото нарушаване винаги може да се оцени като изтезание по смисъла на чл. 3 от ЗИНЗС. Необходим е минимален стандарт, нормативно определен, поради завишени препоръчителни норми, нарушаването на които не може да доведе до увреждане. Така например към уреда ни за измерване на осветлението е даден стандарт за офис в диапазона 300-750 лукса. За тоалетна е в диапазона 150-300 лукса. Измереното осветление в 106 наказателна килия е 13 лукса. Очевидно значителна част от местата за лишаване от свобода няма да отговорят на препоръчителните стандарти.

На второ място, липсата на нормативно определен минимален стандарт не дава възможност за преценка от българските съдилища дали е налице изтезание или не, ако стойностите са например в обхвата на гореуказаните стойности. При така измерените стойности обаче, неминуемо се констатира наличие на нечовешко, нехуманно отнасяне или изтезание. Би могло да настъпи и увреждане на зрението на лишени от свобода. Отхвърлянето на исквете им пред български съд, неминуемо ще доведе в следствие отново до осъдителни решения за страната ни в Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ).

Независимо от усилията на администрацията проблемът с наличие на дървеници не е цялостно решен.

3. Връзки с външния свят

В корпуса на затвора съществува безпреградно свиждане с адвокат. Помещението е оборудвано с два стола и маса. Нуждае се от боядисване.

Ремонтирано е помещението за свиждане, което е изцяло с прегради. През 2014 г. КПИ направи две основни препоръки в тази област, като едната е да се увеличи времето на свиждане на 1 час и то да е предимно без прегради. За тази цел, ако е необходимо да се измени нормативната уредба.

Препоръките са относими към всички места за лишаване от свобода и неизпълнението не е в компетенциите на проверяваните места за лишаване от свобода. Препоръките са неизпълнени или частично лошо изпълнени. С последните изменения на ППЗИНС продължителността на тези свиждания остава 40 минути. През 2014 г. с изменението на ППЗИНС в чл. 73 е направен опит за регламент, който отрази съществуващата практика, регламентирана с акт на главния директор. Така настанените в заведения от закрит тип и в арести провеждат свиждане в помещения, оборудвани с преградни стени, недопускащи пряк контакт, чрез телефонна връзка и с непосредствено наблюдение на физическа охрана. А настанените в заведения от открит тип и жените провеждат свиждане в помещения, оборудвани с видеонаблюдение, с допускане на пряк контакт с посетителите и по възможност с достъп до затворническата лавка.

Този регламент не отчита оценката на риска в две посоки. Така например при определен общ режим лишаване от свобода мъже в закрит тип провеждат свиждане с прегради, а в открит тип без прегради. Ако мъже с общ режим провеждат преградно свиждане в закрития тип, то жени с строг и специален режим в закрит тип провеждат безпреградно свиждане. Очевидно е налице дискриминация по пол без да се отчита индивидуалната оценка на риска. Опитът на затвора в гр. Сливен показва, че препоръката за безпреградно свиждане е изпълнима и възможна във всички места за лишаване от свобода относно осъдените лица. Без съмнение следва да се допусне изключение, като критериите за това се определят нормативно, като например висока оценка на риска с опасност за причиняване вреди на персонала или посетителите.

НПМ поддържа препоръката на КПИ и препоръчва изменение на нормативната уредба в тази посока. Нещо повече, във връзка с наличие на нов политически екип предлага преглед на цялостната нормативна уредба по изпълнение на наказанията на база вече предоставените ни становища до Народното събрание и Министерството на правосъдието.

Препоръката ни за удълженото свиждане, свързана с отмяна на две заповеди на ГДИН, въвеждащи задължително видеонаблюдение и присъствие на надзорен състав, поради противоречието с чл. 32, ал. 2 от Конституцията, остава неизпълнена. Отново напомняме, че смисълът на тази награда е това свиждане да бъде проведено в среда, наподобяваща семейната и е единствената форма и за лишени от свобода с двата най-тежки режима, а и за техните близки, да имат някаква форма за личен живот по време на изпълнение на наказанието.

Нямаме отговор на тази препоръка, но с последните изменения на ППЗИНС през тази година бе въведено в чл. 73 от ППЗИНС, че „свиждането по чл. 98, ал. 1, т. 5 ЗИНЗС се провежда в специално обособени помещения, обзаведени с подходящи мебели, без заграждения, с допускане на пряк контакт между лишения от свобода и посетителите. В заведенията от закрит тип помещенията по ал. 17 се оборудват със системи за видеонаблюдение. Свиждането се провежда под контрола на служители от надзорно-охранителния състав.

Този подход от страна на ГДИН и Министерството на правосъдието отново отчитаме като липса на партньорство.

Понятието „обзаведено с подходящи мебели“ не е нормативно определено. Установи се стара заповед Л-5593 от 10.10.2006 г. на главен директор Петър Василев в

която изчерпателно е изброено необходимото оборудване при въвеждане на тази награда. Тя обхваща санитарен възел, легла, постелъчен инвентар, одеяло, възглавници, маса, столове, телевизионен приемник, посуда, кафеварка, готварска печка и микровълнова фурна, хладилник, гардероб и др. Заповедта е издадена с правно основание чл. 99 от ППЗИН и чл. 19а от ЗИН. И двата акта вече са отменени. Това обаче разкрива действителната воля на законодателя да създаде такава семейна среда при този тип свиждане. От досега проверяваните затвори в Южна България в два от тях такова оборудване е налице и се ползва и в момента. Във всички останали включително и тези обект на настоящата проверка такова оборудване липсва.

На второ място въвеждане на видеонаблюдение с акт на министър, а не на Народното събрание, тоест закон, както е указано в чл. 32, ал. 2 от Конституцията очевидно задълбочава проблема.

Служебно ни е известно, че се водят такива съдебни дела и ще си позволим прогнозата, че те ще бъдат уважени в ЕСПЧ.

В тази връзка бе установено и писмо с рег. № 1031 от 31.01.2017 г. на главен директор на ГДИН във връзка с извършена проверка от инспектората по чл. 46 от Закона за администрацията. Може да изкажем предположение, че вероятно е проверка в затвора в гр. София. Ако това е така, действията на инспектората и на главния директор имат много силен негативен ефект в поощрителната политика спрямо лишените от свобода. Неоснователно се засилва репресивният елемент в изпълнение на наказанията. Писмото е неприемливо от правна страна по съдържание, но и по форма. Очевидно, че това „писмо“ по същество е методическо указание на директора и би следвало да има формата на заповед. В неговата т. 4 и т. 5 са изключени лишени от свобода, допуснали дисциплинарни нарушения за срок от една или две години от наградите по чл. 98, ал. 1, т. 5-9 от ЗИНЗС. В т. 5 е използван неясен термин „да се прецизират предложенията за поощрения“ за същите награди в случаите на условно наложено наказание, чиито срок не е изтекъл. Най-общо казано не подлежат на определен тип награда лишени от свобода допуснали дисциплинарни нарушения независимо от вида на деянието им, което би следвало да бъде оценено положително и съответно наградено. В т. 7 е указано да се награждават лишени от свобода „за цялостно позитивно поведение и тенденции...“, а не за епизодични прояви или действия“. Това означава, че в хипотеза лишен от свобода да спаси живота на главния директор или друг служител от нападение, осъществено от друг лишен от свобода да не бъде награден поради липса на въведен от този директор незаконов критерии. В т. 8 отново е налице неоснован репресивен елемент за награди по чл. 98, ал. 1, т. 5 от ЗИНЗС. Член 98 от ЗИНЗС всички лишени от свобода, които „за подчертана дисциплинираност, за проявено сътрудничество при провеждането на социални и възпитателни мероприятия, за постигнати успехи в работата, спорта, културно-масовата дейност и други положителни прояви“ следва да получат определените по-долу награди. Главният директор няма права да изменя този нормативен текст на закона с писмо. Съгласуване на типично социална дейност със зам. началник на режимна и надзорно-охранителна дейност, изискуемо в т. 11, едва ли се вписва в съответствие с длъжностната характеристика на това длъжностно лице. Това води отново до засилване на репресивна, вместо възпитателна дейност в затвора. НППМ вече отчита негативи от действието на тази заповед, съответно нежелание от страна на администрацията да се ангажира с активна поощрителна дейност.

Не по-малък нормативен хаос е създаден при ползване на телефонните услуги и доставка на хранителни и нехранителни продукти в лавките.

НППМ в предходни години постоянно прави препоръка, че когато се закупуват стоки с цел продажба не би могло да се достигне до злоупотреба с обществени

средства. Има аналогична изрична и доста стара позиция в тази насока и от Агенцията за обществени поръчки. Независимо от това продължава злоупотребата със закона, което води до деформиране на пазарните цени в лавките до степен, че ако няма активен диалог в тази насока за незабавно прекратяване на тази корупционна практика НПМ изисква от Агенцията за обществени поръчки, Министерствa на правосъдието, главния директор на ГДИН и изпълнителния директор на ДПФЗД ясна позиция и срокове за преустановяване на тази практика.

За пример, в затвора в гр. Ловеч, при първоначални ценови предложения, впоследствие е сключен договор с „ВДН Трейд“ АД с ценово предложение 378 344.46 лв. в конкуренция с „Памела комерс“ ЕООД с предложение 314 411.61 лв. До този договор се стига при процедура с пряко договаряне. Мнението на екипа относно данни за корупция отразява мнение на лишени от свобода, служители в местата за лишаване от свобода, а и лица които са били поканени да участват в тази порочна процедура.

Цените не са видни на лавките и постоянно се променят в посока повишаване. Тази незаконосъобразна политика на ДПФЗД води до излишно напрежение, а даже до сблъсък (например в затвора в гр. Сливен) между лишените от свобода и надзорен състав.

Оценката ни за договор № 8899/14.09.2016 г. в сила от 20.09.2016г. между ГДИН и „БТК“ ЕАД по силата на който са доставени 220 телефонни апарата в местата за лишаване от свобода е, че липсва предмет. По силата на чл. 182 т.3 от Закона за електронните съобщения предприятие, което е регистрирано като доставчик на универсална услуга би следвало да осигури обществени телефонни апарати за своя сметка. Тоест, този договор води единствено и само до монопол на един от тези доставчици.

Парадоксално е, че тези апарати не се различават от обичайните. В тази връзка е издадена заповед № Л-4051/2 от 03.10.2016 г. на главния директор. Парадокса е тук е многопосочен:

1. В т. 5 правилно се гарантира тайната на кореспонденцията, но се въвежда и забрана да се използват нецензурни и обидни думи в тези телефонни разговори. В тази връзка, като се установи нарушение на тази забрана, съобразно т. 6, надзорно-охранителният състав трябва да вземе мерки да прекрати разговора и да отрази подслушването му в писмен вид. (Аналогично на чл. 75, ал. 2 и ал. 4 от ППЗИНЗС, тоест първоначалния автор /съставил и предложил текста/ би следвало да е същият.)

2. В т. 8 е дадена възможност да се закупуват фонокарти от лавката, да се получават на свиждане или чрез писма. За да се осигурят фонокарти в лавките е сключен договор 1-1602.10 от 22.12.2016 г. между ДПФЗД и „БТК“ АД на стойност 1 198 800 лева с ДДС. Не е ясно на НПМ защо ДПФЗД се ангажира в ролята си на посредник да осигурява тези фонокарти и да блокира собствените си средства. Не е ясно защо не е запазена старата система на разплащане, която би дала възможност поне да се установи в това време кой е говорил по телефона например в случаите на телефонна измама.

Проблемът е, че лишените от свобода не могат да държат при себе си неразрешени вещи, съобразно чл. 97 от ЗИНЗС. Съобразно чл. 122 от ЗИНЗС, министърът на правосъдието е компетентен орган, който може да определи кои са тези разрешени вещи. Служебният министър на правосъдието е издал такъв списък на 07.04.2017 г., но не е разрешил притежаването на фонокарти. Съобразно чл. 86, ал. 1, т. 5 от ЗИНЗС, главният директор може да определя реда и начина за провеждане на телефонни разговори, но не да разрешава закупуването и внасянето на неразрешени от министъра вещи.

3. В т. 9 се забранява преотстъпването на тези карти. Контролът обаче по

изпълнение на тази заповед е невъзможен.

НПМ препоръчва да се обсъди възможността за безналично плащане (без фонокарти) или да се допълни списъкът с разрешените вещи, издаден от министъра на правосъдието. Тук отново напомняме, че мястото на този списък е като приложение на правилника, за да е общоизвестен и достъпен за гражданите. Нещо повече, това следва да се обвърже с текст за административно наказателна отговорност в закона за внасяне в затворите на алкохол, наркотични вещества, телефони или др. средства за ползване на интернет. Отново припомняме старата си позиция относно незаконосъобразно делегиране на правомощия по т. IV от страна на министъра на правосъдието към началници на общежития и началниците на затворите в градовете Сливен и Враца в нарушение на чл. 11, ал. 1 и ал. 2 от ЗИНЗС.

4. В точка 7 изчерпателно са изброени лица за които няма ограничение за провеждане на телефонни разговори. Те са „низходящи и възходящи роднини по права линия, братя, сестри, съпруг/а, лице с което лишения от свобода се намира във фактическо съжителство, защитници и повереници.“

Съобразно чл. 76, ал. 2 от ЗИНЗС в тази група е и адвокат и то по всяко време. Фактически няма ограничения да се провеждат свободно разговори, с който си пожелае лишеният от свобода. По аргумент на противното обаче, щом не е разрешено, администрацията би приела, че има правомощия да налага такива ограничения. Съобразно чл. 86, ал. 2 от ЗИНЗС „Началникът на затвора или на затворническото общежитие може да забрани за срок до 6 месеца свижданията, кореспонденцията или телефонната връзка с лица, които оказват отрицателно влияние върху лишения от свобода, с изключение на тези контакти с възходящи, низходящи, съпруг, братя и сестри, защитници и повереници или с лице, с което се намират във фактическо съжителство.“ Съобразно чл. 256 от ЗИНЗС „Свижданията, телефонните разговори и кореспонденцията на обвиняемите и подсъдимите с определени лица могат да бъдат забранени с писмено разпореждане на съответния прокурор или на съда, когато това се налага за разкриване или предотвратяване на тежки престъпления. Тези ограничения на свижданията, телефонните разговори и кореспонденцията не се отнасят до защитника и повереника, низходящите и възходящите по права линия без ограничения, съпруга, съпругата, братята и сестрите.“

НПМ приветства текста на т. 7 на заповедта, с който се „отменя“ чл. 86, ал. 2 от ЗИНЗС поради противоречието му с чл. 34 от Конституцията, провъзгласяващ неприкосновеност на свободата на кореспонденцията. Текстът не се прилага в практиката от администрацията.

5. Административен капацитет

Установиха се неправилни заповеди, свързани с полагането на труд. Следва да се отбележи добра работа на социалните работници в корпуса на затвора, поради относително по-малък брой устни жалби, приети от екипа на НПМ (малко изключение е ЗО „Атлант“). Това показва, че администрацията на затвора традиционно си остава една от най-добрите и с добър административен капацитет, въпреки типичния за местата за лишаване от свобода недостиг на надзорен състав.

6. Хранане

Среден храноден към 31.12.2016 г., на база средно списъчен брой 686 л. св. и 58 болни л. св. при СБАЛЛС е 4,43 лв. в т.ч.: Затвора в гр. Ловеч – 3,73 лв., ЗО „Атлант“ в гр. Троян – 3,55 лв., ЗО „В. Търново“ – 3,71 лв.

7. Трудови права

Към работата в затвора се подхожда като положителен елемент от затворническия режим и не трябва да се използва като наказание. НПМ отбелязва, че полагането на заплатен или доброволен труд е обвързан с правото на труд. Ето защо отказа от това право не може само по себе си да води до дисциплинарна отговорност. Ако не се приема тази теза, то се достига до полагане на принудителен труд и правото се превръща в задължение.

Неправилно схващане е отразено и в доклада на затвора за 2016 г. на с. 69 – „*В този контекст администрацията на ЗО „Полигона“ приема отклоненията от трудова дейност в общежитие от открит тип за недопустими и противоречащи на целите, задачите и смисъла от настаняването на осъдените в такъв тип заведение, което предоставя по-големи възможности за работа и в крайна сметка – за придобиване на трудови навици и умения за успешна ресоциализация.*“

НПМ констатира неправилно наказани в ЗО „Атлант“, както следва:

7.1. Със заповед № 2 на началник сектор „Полигона“ е наказан лишения от свобода М.М.М. при следните мотиви „Проверката е установила, че увреждането не е резултат на трудова злополука, а резултат на невнимание и безотговорност при изпълнение на трудови задължения“. Това деяние се класифицира като нарушение съобразно посоченото правно основание по чл. 100, ал. 1 и ал. 2, т. 3 от ЗИНЗС, но от обстоятелствената част се посочва само „виновно нарушаване на правилата за безопасност на труда и причинено физическо увреждане с опасност за живота и здравето на осъдения и други лица“. Наказанието е лишаване от хранителна пратка за 3 месеца и вероятно вече е изтърпяно.

Съществуват две възможни форми за полагане на труд в случаите, когато работници са лишени от свобода. Срещу заплащане и доброволен труд. Заплатен труд може да се полага в щата на затвора, когато безспорно началникът на затвора се явява работодател. Аналогична е ситуацията, когато се полага доброволен труд. Няма ясна правна норма, но има текстове които могат да обосноват този извод.

В случаите на полагане на заплатен труд във фирми, то работодателят се явява ДПФЗД. Началникът на затвора като ръководител на териториалното поделение (чл. 15, ал. 1, т. 7 от ЗИНЗС) и видно от функционалната му характеристика (рег. № 1-1245-2/05.08.2016 г. на ДПФЗД) няма функции на работодател. Член 4, ал. 2 от Правилника за устройството и дейността на Държавно предприятие освен към ЗИНЗС препраща към трудовото законодателство. В ЗИНЗС няма ясна и категорична норма кой е работодател, липсва възможност това да стане с упълномощаване поради разпоредбата § 1 т.1 от Преходните разпоредби и изключението по чл. 191, изискващ оправомощаване със закон.

Разпоредбата на чл. 66 от ППЗИНЗС изисква за всеки констатиран случай на трудова злополука началникът на затвора да съставя протокол и декларация по Наредбата за установяване, разследване, регистриране и отчитане на трудовите злополуки, приета с ПМС № 263 от 1999 г. (ДВ, бр. 6 от 2000 г.), екземпляр от които изпраща в ГДИН. Когато лишените от свобода работят на обекти на юридически и физически лица, трудовата злополука се отчита като настъпила в тези работни обекти.

Член 65, ал. 3 от този Правилник изисква умишленото самоувреждане на здравето по чл. 83, ал. 2 ЗИНЗС се установява от медицински специалист, който докладва на началника на затвора в писмена форма.

Ако се върнем на въпросната заповед за наказание, установената форма на вина е „невнимание и безотговорност“, а не „умишлено“ и очевидно е в нарушение на чл. 65, ал. 3 от ППЗИНС, съответно чл. 83, ал. 2 от ППЗИНС. Нещо повече, фактичката обстановка е установена от некомпетентен орган.

НПМ на основание чл. 100, във вр. с чл. 99, т. 1 от АПК НПМ препоръчва

възобновяване на това производство по издаване на заповед № 2 от 03.01.2017 г.

7.2. Установени са заповеди № 112 ; №113 и № 114 от 27.01.2017 г. на началника на затвора, свързани с отказ за полагане на труд от страна на наказаните лишени от свобода в студено помещение. НПМ има съгласие по чл. 28б от Закона за омбудсмана да обяви имената им в доклада си. От установената фактическа обстановка в заповедите е видно, че *„категорично отказват да работят под предлог, че в цеха е много студено, като подстрекават и други лишени от свобода да направят това. Същите отказват да изпълнят разпореждането на организатора на стопанската дейност , въпреки, че им е разяснено, че условията на труд в цеха са съобразени с външните“*. Деянието е преценено като нарушение на чл. 96, т. 1 и т. 4 от ЗИНЗС, тоест не *„изпълняват възложената им от администрацията работа“*, съответно *„изпълняват точно нарежданията и заповедите на съответните длъжностни лица“*.

Става въпрос за здравословни и безопасни условия на труд. При посещението на място екипът установи, че и през м. април температурата в работното помещение бе оценена като студена (не е измерена) но на усещане под 18 градуса, въпреки слънчевото време. Съобразно чл. 150, ал. 1, т. 5 от ЗИНЗС медицинските специалисти в лечебните заведения към местата за лишаване от свобода изпълняват задълженията на здравни инспектори и те са компетентни да оценят дали тази температура в цеха е съответствала на изискуемата, а не „организатор на стопанската дейност“, като служител на външна фирма да извършва неясната преценка, че „условията на труд в цеха са съобразени с външните“.

Съобразно чл. 174 от ЗИНЗС юридическите и физическите лица са длъжни да осигуряват за своя сметка здравословни и безопасни условия на труд, необходимите хигиенно-битови условия и условия за охрана на лишените от свобода. Лишените от свобода се изпращат на работа, само ако са налице изискванията на ал. 2. При нарушаване на тези изисквания началникът на затвора спира лишените от свобода от работа до отстраняване на нарушението.

Това задължение не е изпълнено от началника на затвора. На второ място, очевидно се бърка нарушение, свързано с изпълнение на трудово задължение и нарушение на реда в затвора. Отново подчертаваме, че началникът на затвора в този случай няма качество на работодател. Приемаме, въпреки че не е нормативно уредено, че има такова качество като териториален ръководител на държавното предприятие. Като такъв нито той, нито служител на фирма не може да се възприеме като „администрация“ или „длъжностно лице“. Не е приемливо в тези случаи и социален работник да прави предложение за налагане на дисциплинарни наказания. Отказът на полагащите труд намира своето правно основание в чл. 283 от Кодекса на труда, а именно: „Работникът или служителят има право да откаже изпълнението или да преустанови работата, когато възникне сериозна и непосредствена опасност за живота или здравето му, като незабавно уведоми прекия ръководител. В тези случаи продължаването на работата се допуска, само след отстраняване на опасността, по нареждане на работодателя или на непосредствения ръководител.“ Неизпълнение на разпорежданията на работодател или негови служители с ръководни функции могат да доведат до прекратяване на полагането на труд, но не и до дисциплинарна отговорност по ЗИНЗС. Стига се до административна принуда за полагане на труд в нездравословни условия и нарушаване на трудови права на лишени от свобода. За тази цел е проведена и среща на 11.01.2017 г., на която лишените от свобода са предупредени да спазват неизвестен за нас ПВР (вероятно правилник за вътрешния ред с отпаднало правно основание) и ЗИНЗС и част от тях са отишли на работа.

Едно от лицата е обжалвало дисциплинарното си наказание по Заповед № 112 от 27.01.2017 г. на началника на Затвора гр. Ловеч пред административен съд в гр. Ловеч. По образуваното дело № 43 от 2017 г. съдът приема фактическа обстановка „от приложената по делото дисциплинарна преписка се установява, че на 11.01.2017 г. при извеждане на работа на II-ра група в корпуса на затвора, част от лишените от свобода, а именно – Р.А.П., И.С.И., С.Н.Р. и Р.С.М. категорично отказват да работят под предлог, че в цеха е много студено като подстрекават и други лишени от свобода да направят същото. Установява се, че същите отказват да изпълнят разпореждането на организатора на стопанската дейност, въпреки че им е разяснено, че условията на труд в цеха са съобразени с външните.“

Съдът потвърждава Заповед № 112 от 27.01.2017 г. на началника на Затвора в гр. Ловеч, като законосъобразна. Решението е окончателно и не подлежи на обжалване, съгласно чл. 111, ал. 5 от ЗИНЗС.

Влязлото в сила решение е задължително за институцията на омбудсмана. НПМ намира, че решението не осигурява ефективна правна защита относно осигуряване на безопасни условия на труд на лишените от свобода и води до осъществяване на принудителен труд. Съобразно чл. 4 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи никой не може да бъде заставян да извършва принудителен или задължителен труд. Този труд е заплатен и не е обикновено е задължителен за лицата, лишени от свобода в съответствие с чл. 5 на тази конвенция. Този труд е заплатен и не е обвързан с изпълнение на наказанието. Става въпрос за право на труд по чл. 8 от Конституцията на Република България, регламентираща право на труд на всички граждани, в това число и на лишените от свобода. Нарушена е забраната по ал. 4, а именно, че никой не може да бъде заставян да извършва принудителен труд, съответно ал. 5, даваща право на здравословни и безопасни условия на труд.

Обстоятелството, че тези права не са защитени от съда, както и че налице особено съдебното производство, ограничено в една инстанция, води до извода, че липсва ефективно средство за защита, съобразно чл. 13 от тази Конвенция. В по тесен смисъл е налице жестоко, нечовешко или унижително отнасяне по смисъла на чл. 3 от ЗИНЗС.

Случаят е повод за НПМ да изрази свое становище по темата, но е валиден за цялата система. Традиционно се освобождават лишени от свобода от работа поради нарушаване на реда в затвора (например притежаване на личен телефон или даже за изнасяне на 1 филия хляб от столовата).

В чл. 167 ППЗИНС не съществува разграничение между труд, полаган във връзка с изпълнение на наказанието и реда в местата за лишаване от свобода, съответно и този, който се реализира като право на труд.

В тази връзка НПМ отчита необходимост от промени в законодателството във връзка с чл. 2, ал. 1 от Конвенцията против изтезанията и други форми на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание, а именно „*Всяка държава - страна по конвенцията, предприема ефективни законодателни, административни, съдебни и други мерки за предотвратяване на изтезания на всяка територия под нейна юрисдикция.*“

По отношение на наказаните лица НПМ препоръчва възобновяване на производствата по издадените заповеди за наказания на основание чл. 100, във вр. с чл. 99, т. 1 от Административнопроцесуалния кодекс. Относно лицето което е обжалвало в

съда, НПМ дава в отговор на жалбата му правна консултация и съдействие за отнасяне на въпроса в Европейския съд за правата на човека.

На 20.02.2017 г. е настъпила трудова злополука, при която лишен от свобода губи два пръста. При направената проверка се установи епикриза от МБАЛ – Ловеч във връзка с направеното лечение. Не се установи в личното досие протокол за тази злополука. Лицето твърди че не му е направен инструктаж да работи на машина, а е бил назначен за общ работник.

На 11.04.2017 г. от служител на фирма „Еврокварт“ е употребена физическа сила към лишен от свобода. По случая се извършваше проверка от администрацията на общежитието, която НПМ получи. Администрацията не установява нарушение, като това е позицията и на ръководството на фирмата. Изказана е хипотеза за самонараняване, обвързани и с лоша характеристика на лишения от свобода видно от предходни 5 дисциплинарни нарушения, свързани с хазарт, кражба и заем на цигари. Отказано ни е копие от видеозаписа, поради обстоятелството че камерата е собственост на фирмата. Видно обаче от материалите по проверката обясненията на лишения от свобода и констатираното охлузване отговарят на описаната фактическа обстановка в жалбата и според нас тази жалба не би могла да бъде оценена като „пресилена“. Администрацията на общежитието няма правомощия по този приравнен към трудово-правен спор случай, освен да съдейства за оценка на случая като трудова злополука. Администрацията на фирмата може да търси дисциплинарна отговорност от служителя си.

През 2012 г. НПМ е установил липса на работно облекло и предпазни ръкавици за работещите в ЗО „Атлант“. През 2015 г. НПМ отново констатира че „условията за полагане на труд са много лоши от гледна точка на средата, в която се осъществява и липсата на безопасни и здравословни условия“. При настоящата проверка отбелязва влошаване на здравословните и безопасни условия на труд. Трудовата ангажираност в това общежитие е свързана единствено и само с търговската дейност на „Еврокварт“ ООД, поради което и контролът от страна на администрацията по договора между фирмата и ДПФЗД е силно занижен вече в продължение на години.

Очерта се и проблем в нормирането на труда, валиден за системата за местата за лишаване от свобода.

НПМ препоръчва на Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“ да извърши специализирана проверка относно спазване на изискванията за здравословен и безопасен труд и спазване правилата за охрана на труда в цеха на фирма „Еврокварт“, находящ се на територията на ЗО „Атлант“ в гр. Троян.

III. ЗАТВОРА В ГРАД ПЛЕВЕН; ОБЩЕЖИТИЕ ОТ ЗАКРИТ ТИП „ВИТ“; ОБЩЕЖИТИЕ ОТ ОТКРИТ ТИП „ПЛЕВЕН“ И АРЕСТ В ГРАД ПЛЕВЕН

КПИ е направил второ посещение в затвора в гр. Плевен на 10 до 21 септември 2006 г. Първата проверка на НПМ в затвора в гр. Плевен е била през 2012 г. В проверката ни в затвора в гр. Плевен към екипа се включи и заместник-омбудсмана на Република България, г-жа Диана Ковачева.

Под нейно ръководство бе организирана среща с съдии и прокурори от гр. Плевен, с които бе обсъдено действието на измененията и допълненията на Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража. Заместник-административен ръководител на Окръжен съд в гр. Плевен бе издал заповед № РД-53 от 10.03.2017 г.

относно разглеждане на делата за условно предсрочно освобождаване. Този съд гледа и дела на лишени от свобода настанени в затвора в гр. Белене. Отбеляза се много добро сътрудничество, свързано и с доста значими проблеми от процедурно естество. Така например със сроковете за обжалване, ако делата се гледат в петък, възможности за разглеждане на дела в зала на затвора и др. Ежедневно се гледат над 30 дела само за затвора в гр. Плевен (тоест без Белене). В тази връзка се наблюдава и засилен конвой от ГДО между двата затвора и бяха обсъждани процесуални възможности за намаляване на тази дейност.

В хода на подготовка на доклада, бе открита съдебна зала и в затвора в гр. Бургас. Очевидно изпълнителната власт във взаимодействие със съдебната полага необходимите усилия и търси намира добра практика, която следва да бъде приветствана.

НПМ благодари за предоставената възможност да се запознае с виждането, забележките и предложенията на уважаемите магистрати.

1. Употреба на сила

През 2006 г. КПИ е отбелязал „някои твърдения за лошо физическо отношение от персонала“ в ареста в гр. Плевен. „Твърденията са за шамари, ритници или удари с тояги, нанесени, когато задържаните са искали да бъдат заведени в тоалетната, да бъдат прегледани от лекар или в ситуации, когато е трябвало да има повече персонал. Фактът, че много от местата за задържане са пренаселени и персоналот е недостатъчен, несъмнено се отразява отрицателно върху взаимоотношенията между персонала и задържаните.“ Имало е „твърдения за физическо малтретиране на осъдените с доживотни присъди от страна на персонала в Плевенския затвор.“

През 2012 г. НПМ не установи такава лоша практика, а сега се увери, че вследствие на добра работа на социални работници и администрацията на затвора като цяло тези случаи са приключени. Има забележим спад и в законосъобразната употреба на сила и помощни средства, както следва: 2013 г – 3 случая; 2014 – 5 случая от които два и с помощни средства; 2015 г. – 3 случая; 2016 г. – 5 случая, а за 2017 г., към деня на проверката, нямаше регистриран случай. Не постъпиха и данни за употреба на сила при проведените разговори с лишени от свобода. Приетите жалби бяха предимно свързани с то обслужване, премествания в друг затвор или искания за правна консултация за възобновяване на наказателни дела. Впечатляващо е, че дори при установена пренаселеност в присъствие на лишени от свобода, вследствие наситеност със смислени дейности и отново подчертаваме – отлична работа на социалните работници, екипът на НПМ не получи оплакване и в тази насока.

Установи се обичайно незаконосъобразна практика за употреба на помощни средства (белезници) при настаняване на лишени от свобода в болнични заведения отразено в инструкцията на поста, както следва „Надзирателят настанява лишения от свобода и поставя белезници на краката и двете му ръце, като на всяка ръка се поставя белезник и се закопчава другата част на белезника за рамката на пружината или таблата на леглото. По преценка на постовия надзирател една от ръцете, в която се извършват вливания /системи/ или други медицински манипулации може да бъде освободена от белезниците, докато те продължават, след което отново се поставят белезниците. На всеки 2 /два/ часа постовият надзирател освобождава от белезника едната ръка за 15 минути да почине и отново поставя белезника, след което освобождава другата ръка за 15 минути да почине и отново поставя белезника. На 2 /два/ часа се разрешава свалянето на белезниците от ръцете по 15 минути за всяка ръка като ръцете се редуват, едната да е постоянно вързана с белезник. По време на хранене на л.св. белезниците се свалят от ръцете му за 30 минути или се

поставят отпред на ръцете - пред тялото. При посещението на тоалетна или баня белезниците се поставят отпред на ръцете като вратата на санитарно-хигиенното помещението е отворена за да позволява непрекъснатото наблюдение и контрол на л.св. Белезниците на краката не се свалят.“

Инструкцията за външните постове допуска употреба на оръжие при бягство. НПМ вече изрази своето несъгласие с чл. 116, т. 1 от ЗИНЗС.

2. Материални условия

Сградният фонд на затвора в гр. Плевен може да се приеме за относително нов (в експлоатация от 1982 г.). Според статистиката, предоставена от ГДИН на КПИ през 2006 г., пренаселеността в системата на затворите е била средно 197%, а в някои затвори (напр. Бургас и Плевен) е превишавала 300 %.

Информацията за капацитета, предоставена от администрацията на затвора, е: Корпус на затвора – 1593.54 кв. м., заедно с общежитията – 1943.54 кв. м. или общ капацитет (база – 4кв. м.) за 486 лишени от свобода и задържани по реда на НПК. Жилищната площ на ЗОЗТ „ВИТ“ е 153 кв. м. Разпределена в четири спални помещения: 1 бр. спално помещение 51 кв. м.; 1 бр. спално помещение 32 кв. м.; 1 бр. спално помещение 32 кв. м.; 1 бр. спално помещение 38 кв. м. Разполагат с общ санитарен възел с постоянен достъп до течаща вода. Жилищната площ на ЗООТ „Плевен“ е 197 кв. м. Разпределена е на два етажа както следва: Първи етаж общо седем помещения: 3 бр. спални помещения x 15 кв. м.; 3 бр. спални помещения x 16 кв. м.; наказателна килия – 16 кв. м.; Втори етаж: общо четири помещения: помещения 1 бр. спално помещение – 30 кв. м.; 1 бр. спално помещение – 17 кв. м.; 1 бр. спално помещение – 14 кв. м. и 1 бр. спално помещение – 27 кв. м. Към общежитието е обособена голяма столова и лавка. Разполагат с общ санитарен възел на всеки от етажите, с постоянен достъп до течаща вода.

Тоест, при тази жилищна площ, корпусът на затвора (1593.54 кв. м) отговоря на капацитет за 398 лишени от свобода. През 2012 г. НПМ е отчетел капацитет за 279 лишени от свобода при спазване на стандарта от 4 кв. м. на лице. Към момента на проверката тогава, в затвора са били настанени 583 лица, а жилищната площ на лице е около 1.91 кв. м. Проверката тогава установява, че на места на лишен от свобода се падат по 1.2 кв. м. (например килия № 126). Към 10.07.2016 г. в корпуса е имало 314 лица. В отговора си до КПИ през 2015 г. българските власти посочват капацитет 297 лица за корпуса на затвора, който след новото замерване нараства на 398 лица. Не можем да не отбележим, че в същия този отговор вече е отбелязано, че „Например, през август 2015 г., Плевенският следствен арест вече бе прехвърлен към изцяло обновената част от Плевенския затвор.“ Затворническото общежитие от закрит тип е дадено с отделен капацитет (открито е в края на 2012 г.). В доклада ни от 2012 г. отчитаме, че при реализиране на тази идея капацитетът на затвора би се повишил от 279 на 316 лишени от свобода при 4 кв. м. жилищна площ. При тогавашното състояние (без преместване на ареста) сме прогнозирали полагаема жилищна площ от 2.18 кв. м. на задържано лице. В периода 2012-2015 г. към края на годината е имало: 2012 г. – 438 лица ; 2013 г. – 376 лица ; 2014 г – 321 лица; 2015 г. – 307 лица. Към 22.03.2017 г. в корпуса са били настанени 318 лица. Затвора е видимо пренаселен.

На случаен принцип бе направено замерване в стая 208. Установените размери съответстваха на предоставените размери от страна на администрацията, а именно 4.60 на 5.20 м. При тези безспорни размери общата площ на спалното помещение е 23,92 кв. м. Администрацията на затвора го изчислява в размер на 29,92 кв. м. но коректно отбелязано като обща, а не жилищна площ. От така установената площ следва да се извади площта на санитарния възел, който е 1.05 на 1.80, тоест 1,89 кв. м. Реалната

жилищна площ е 22,03 кв. м. В помещението имаше настанени 6 лица, но разположени 7 легла. Реална разполагаема жилищна площ бе около 3 кв. м. на 1 лице. В стая 209 отчетохме размери 7.10 на 5.20 или обща площ 36,92 при предоставена информация за 36,40 кв. м. Размера на санитарния възел бе отново 1,89 кв. м., които също не са свалени.

Тоест и капацитетът на затвора е неточен.

Издадено е писмо с рег. № 1068 от 04.11.2016 г. на ГДИН за проверка на капацитета и създаване на регистър. Явно не са дадени методически указания относно понятията „обща“ и „жилищна“ площ. Това води до компрометиране на механизма заложен в чл. 62, ал. 1, т. 5 от ЗИНЗС. НППМ отчита доброто намерение на администрацията в местата за лишаване от свобода в тази насока и се надява да получи копие от предстоящите указания на ГДИН, съответно и констатациите по новото измерване.

Арестът в гр. Плевен не отговаряше на националните и международните стандарти. Нямаше изградено място за престой на открито. Нямаше санитарни възли в помещенията. Липсваше достатъчно дневна светлина и вентилация в помещенията. Тези негативни констатации бяха отразени и от КПИ при посещението му през септември 2006 г. и за съжаление бяха потвърдени и от екипа на НППМ през 2012 г. През 2015 г. арестът бе преместен и битовите проблеми разрешени. Препоръката ни е изпълнена. Капацитетът на Ареста в гр. Плевен към Затвора – гр. Плевен е 35 човека. Жилищната площ е 140 кв. м. (разбирай обща площ, а не жилищна). Средно дневно има по 25 задържани лица.

Имаше два сигнала за неправомерна употреба на сила, но в хода на проверката те бяха опровергани дори и от жалбоподателите.

През 2012 г. НППМ се ангажира с препоръки относно строителство на нов затвор на територията на затвора, съответно освобождаване на ДПФЗД от излишен имот, находящ се до територията на ЗООТ „Плевен“.

Съществува идея от неправителствена организация, с която бяхме запознати на място, включително и на пресконференция относно вижданията за пилотен проект относно реинтеграция на изтърпелите наказание „лишаване от свобода“ и създаване на социално предприятие. НППМ се надява проектът да получи необходимата институционална подкрепа.

Има проекти на администрацията на затвора в гр. Плевен относно двете обществения, които намират разбиране и подкрепа от страна на ГДИН. Независимо от това мнението ни е, че разширяването на ЗОЗТ „ВИТ“ няма да реши проблема с пренаселеност на затвора в гр. Плевен и за в бъдеще. Необходимо е да се провери отново капацитета и да се даде възможност за евентуално намаляване на лишените от свобода във връзка с последните изменения и допълнения на закона. Ето защо НППМ се въздържа от конкретни препоръки, но отчита че дадените препоръки през 2012 г. в вече не са целесъобразни.

3. Връзки с външния свят

Още през 2007 г. КППМ препоръчва да се проучат възможности за реализиране на свижданията при по-малко рестриктивни условия, базираци се на индивидуална оценка на риска. Действията на администрацията бяха точно в обратната насока. Регламентира се изрично преградно свиждане, както и присъствие на надзорен състав и видеокамери при удълженото свиждане. НППМ не приема този начин на действие от страна на ГДИН и министъра на правосъдието. И в този затвор не отбелязваме положителни стъпки в тази насока, а и това е невъзможно без да се коригира нормативната уредба. Положителен факт е наличие на лавка, от която посетителите могат да закупят

необходимите хранителни продукти, но за жалост отново на непазарни цени (установено пряко от заместник-омбудсмана). Положителното е, че е дадена възможност да не се проверяват тези продукти. Началникът на затвора установи, че липсва ценоразпис на видно място и даде указания за отстраняване на този недостатък. Установява се постоянно движение на цените съобразно всяка отделна направена доставка, което затруднява и тяхното оповестяване.

4. Медицинско обслужване

Затворът с общежитията и следствения арест се обслужват от оцопрактикуващ лекар, определен от НЗОК и назначени на граждански договор медицинска сестра и лекар – общопрактикуващ. По график медицинската сестра и лекарите работят по един ден седмично в седмицата вторник и сряда. При този график в предоставените отчети за натовареност на медицинския кабинет през 2016 г. е отчетена преминаване на средно по 20 л. св. дневно. На всички настанени си извършва първичен медицински преглед и се попълва здравен картон. Първичен психиатричен преглед, съгласно чл. 11/2/ от Наредба № 2 /22 март 2010 г. за условията и реда за медицинското обслужване в местата за лишаване от свобода не се извършва, поради липса на такъв специалист към затвора. При необходимост от специализирана медицинска помощ л. св. се извеждат за консултация лечебните заведения на града. В момента на проверката НПМ констатира б л. св. със зависимост от наркотици поставени на медикаментозна. При приемане на л. св. не се предлага изследване за ХИВ/СПИН, каквито са изискванията на чл. 34/2/ от Наредбата, основно се разчита на скринингови изследвания. В затвора се работи по националните програми за борба с Туберкулозата. При направените интервюта НПМ констатира основателност в искането на л. св. с хронично кожно заболяване за лечение – л. св. е консултиран със специалисти, назначените медикаменти не са дали резултати, през м. януари 2017 г. е върнат от СБАЛЛС с препоръка за лечение в кожната клиника в УМБАЛ – Плевен и към момента на проверката не беше предвиден за извеждане във външно лечебно заведение. Дадена е препоръка на медицинските специалисти за продължаване на лечението във външно лечебно заведение. Л. св. с дългогодишна спастична пареза в десен крак, вследствие на огнестрелна травма в областта на кръста, консултиран с неврохирург /няма обективни данни за парезата/ настояваше за допълнителни изследвания и за целта му се обясни възможността за изследване по НЗОК. НПМ препоръча при този л. св. да използва възможността за физикално и рехабилитационно лечение в СБАЛЛС – София. Друг л. св. със 100 % инвалидност настоява предстоящото оперативно лечение да бъде извършено в гр. София, а не в гр. Плевен. От ГДИН е получен отговор, че лечението му може да се извършва в лечебно заведение на гр. Плевен и не следва да се превежда в СБАЛЛС – София. НПМ отбелязва, че становището на ГДИН е правилно и л. св. е обезпечен със здравни грижи.

Денталната помощ на л. св се оказва от мобилен стоматологичен кабинет, който посещава затвора по график.

НПМ констатира, че социалната ангажираност на л. св. в затвора и общежитията намалява натиска върху медицинските специалисти и оплакванията л. св. от предоставената медицинска помощ.

5. Административен капацитет

Не са установени незаконосъобразни административни актове на администрацията. НПМ установи 3 наказани лица в наказателните килии. За първи път НПМ получи тяхна оценка от всички, че правилно са наказани. В тази връзка НПМ като възприе, че целите на наказанието са постигнати, направи препоръка към

началника на затвора да ги освободи от остатъка, тоест да го отмени в тази част наказанието, която бе приета с ангажимент да бъде изпълнена на следващия ден.

Извънредният труд за надзорния състав се движи около 20 часа за тримесечие. Прави впечатление наличие само на един водач за специализиран автомобил и липса на оръжейник (обща проблема на затворите след последната „оптимизация“). Необходима е дискусия под егидата на министъра на правосъдието или омбудсмана на Република България с участие на ръководителите на затворите и общезития от закрит тип, социални работници относно индивидуално изпълнение на присъдите, насищане с техника, за да се оптимизират, тоест намалят постове (например външните и намаляване на вътрешните) или увеличаване на щата в местата за лишаване от свобода.

IV. ОБЛАСТНИ ДИРЕКЦИИ НА ПОЛИЦИЯТА В ГРАД ЛОВЕЧ И ГРАД ПЛЕВЕН

Бяха посетени РУ – Тетевен, РУ – Троян, РУ – Ловеч , РУ – Луковит, РУ – Ябланица и 01 РУ – Плевен.

В РУ – Тетевен има две помещения за задържане, разположени срещу дежурната стая. Помещенията са с по две легла, като първото е без пряк достъп до дневна светлина (преходно), поради което и количеството на светлина е недостатъчно. Не се установява направен разход за изхранване на задържаните лица, освен по книгата за иззети, получени и изразходвани средства за задържани лица. Получените обяснения от служителите указват, че трудно получават изразходвани от тях средства (след около месец), поради което предпочитали да не правят такива разходи или ако са извършвани им било по лесно да остават за тяхна сметка. Това полицейско е посочено в заповед 295з-633-30.03.2017 г. като място, в което може да се осъществи задържане, но явно не е обезпечено със средства за изхранване на задържаните лица. Например на 07.04.2017 г. са задържани две лица, които са изтърпели изцяло 24-часово задържане без направени разходи за храна.

Служителите не са получавали униформено облекло от 2013 г. /Последав публично изявление от страна на министър председателя на Република България, че следва в кратки срокове да бъдат изплатени дължимите средства за облекло/ Белезниците са годни, но стари (проблем за системата като цяло). Имат средно по 70 часа извънреден труд на тримесечие. Обяснява се с много ангажименти, свързани с прояви на територията на столицата, но и с нецелесъобразни общи указания, като например по кампании за опазване на череша, валидни за цялата територия на ОДП. На територията на РПУ Тетевен имало само една череша, но изпълняват указанията за засилени наряди.

В РУ – Ябланица помещенията за задържаните лица са тъмни и не съответстват на необходимия стандарт. Това се отнася и за служебните помещения и стаята за адвокатско свиждане.

Като цяло проблем е снабдяването с постелъчен инвентар, особено чаршафи. Като се изключи РУ – Тетевен в другите РУ нямаше проблем с осигуряване на средства за изхранване. Не се установи нарушаване на 24-часовия срок за задържане. От разговорите обаче със задържани лица в местата за лишаване от свобода към Министерството на правосъдието и НППМ получи твърдения относно запознаване с правото по отношение на уведомяване на близки за задържането. Редовно се попълват декларации относно правото за медицинска помощ, както и за достъп до адвокат, но те не дават гаранции относно реално спазване на това право. Осъществяването на медицинска помощ не дава гаранции относно документиране волеизявление за употребена сила и помощни средства, като това се осъществява частично при приемане в арестите или

затвора към Министерството на правосъдието. В случаите на установени такива данни се наблюдава отказ от жалба поради опасения от последващи действия на полицейски органи след преустановяване на задържането, включително и по време на изтърпяване на наказание „лишаване от свобода“.

Основания за реалност на опасенията се намират в оперативна работа, осъществявана от полицейски служители в местата за лишаване от свобода, които имат безпрепятствен достъп, включително кабинети и възможност за провеждане на беседи с лишените от свобода. Била е издадена инструкция по чл. 79, ал. 2 от Правилника за прилагане за Министерството на вътрешните работи /изм. ДВ. бр.5 от 19 Януари 2010 г./, по силата на която „редът за взаимодействието между ГДКП и Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ при Министерството на правосъдието за оперативното обслужване на местата за лишаване от свобода се определя с инструкция, издадена от министъра на вътрешните работи и министъра на правосъдието съгласувано с главния прокурор на Република България.“ (вх. № 11399/13.07.2010 г.).

По силата на тази инструкция тези оперативни работници имат достъп до затвора през работно време, а със съгласието на ръководителя на съответното място за лишаване от свобода „и в друго време на денонощието“. За целта им се издават специални пропуски от ГДИН по ред определен от министъра на правосъдието.

НПМ установява, че тази дейност не е извършвана под контрола на администрацията в местата за лишаване от свобода. /Има такава неизпълнена препоръка на КПИ/ Независимо от добрите намерения за осъществяване защита на висок обществен интерес, свързан с предотвратяване, пресичане и разкриване на престъпления, недопускане на терористични актове и др. няма правни гаранции в защита правата на лишените от свобода включително и правото им на ползване на правна помощ, ако те преценят това за необходимо. Вследствие на тази нерегламентирана от закона дейност се достига до претърсване и обиск в спалните помещения относно неразрешени вещи, осъществявани от полицейски органи под контрола на прокуратурата в нарушение на чл. 146 от Закона за съдебната власт. (Така например със заповед на главния прокурор от 02.06.2015 г., на окръжните прокурори в градовете Варна, Бургас, Плевен и Кюстендил е възложено организирането на проверки в затворите и затворническите общежития на територията на съответните области. Проверките са в изпълнение на едно от основните правомощия на Прокуратурата – надзор за законност при изпълнение на наказанието лишаване от свобода и са осъществени съвместно с полицейски служители.) НПМ допуска правна възможност за такова претърсване и изземване от страна на прокуратурата със съдействие на полицейски органи единствено и само по реда на Наказателно-процесуалния кодекс. Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража допуска две хипотези, в които полицейски служители могат да осъществяват проверки или да употребят сила и помощни средства в местата за лишаване от свобода. Това са чл. 119, ал. 3 и чл. 278 от ЗИНЗС. В останалите случаи полицейските служители могат да осъществяват своите проверки без да имат свободен достъп до местата за лишаване от свобода, а по реда по който се допускат адвокатите.

Ето защо НПМ препоръчва оперативните работници да осъществяват своята дейност под контрола на администрацията в местата за лишаване от свобода, като издадените им специални пропуски бъдат прекратени.

Като правило ползването на адвокатска помощ се отказва от задържаните лица. Няма нормативно изискване незабавно да се ползва адвокатска помощ, информиране относно правната възможност заповедта за задържане да се обжалва незабавно в съда или дори и без адвокат, нито форма за заплащане на необходимата държавна такса при иззети парични средства. Не се установи такова обжалване в срока на задържането и

евентуална намеса на съда, която да потвърди или да отмени такава заповед за задържане. Няма нормативно изискване да се отбележи кога е уведомен адвокатът и кога той се е явил или отказал, съответно осъществил контакт със задържаното лице. В тази насока е необходима промяна в нормативната уредба. В противен случай не може да се преустанови практиката да се използва неоснователно 24 часово задържане при наличие на алтернативни правни възможности за неговото избягване.

В тази връзка НПМ моли Главна дирекция „Национална полиция“ за информация относно ветите 24-часови мерки и брой на привлечени обвиняем по тях за произволен период за миналата или тази година.

Не е намерила своята реализация препоръка на КПИ относно вписване в регистрите за задържане на точното местоположение, където е настанено задържаното лице, посещения от адвокат, роднини, лекар или длъжностно лице от консулския отдел; извеждането от килията за разпити; всякакви инциденти свързани със задържаното лице, предоставена храна и др. Не се връчва и писмена информация относно правата на задържаното лице, включително и за непълнолетни. Касае се за точно изпълнение на Директива 2012/13/ЕС, относно правото на информация в наказателното производство, което налага изменения в нормативната уредба.

V. ДЪРЖАВНА ПСИХИАТРИЧНА БОЛНИЦА – ГР. ЛОВЕЧ

В Държавна психиатрична болница (ДПБ) – гр. Ловеч са разкрити 250 легла, считано от 01.10.2010 г., които са разпределени на 232 стационарни и 18 места в дневен стационар. Числеността на персонала е 154 души към дата 25.04.2017 г., от тях незаети щатни длъжности са: лекари – 5 бр.; лаборант – 1 бр.; психолог – 1 бр.

Съгласно Констативен протокол № 3 от 13.06.2014 г. на Регионална здравна инспекция гр. Ловеч, всички стационарни отделения на ДПБ – гр. Ловеч отговарят на изискванията за първо ниво на компетентност, съгласно медицински стандарт „Психиатрия“, утвърден с Наредба № 24/2004 г. на Министерството на здравеопазването (МЗ).

Броят на преминалите болни в ДПБ – гр. Ловеч през последните 3 г., като цяло не е особено висок, което се обяснява с прецизиране на индикациите за приемане на стационарно лечение и отказ от хоспитализиране на лица по социални индикации, с добре развита извънболнична мрежа за психиатрично обслужване, както и с разкриването на Дневен център и Защитено жилище, които се финансират от община Ловеч. Следва да се обсъди реструктурирането на лечебното заведение с оглед приетата през 2016 г. Национална здравна карта и приоритетите на Националната здравна стратегия 2020 г. – Политика 1.5. Опазване и подобряване на психичното здраве.

През периода на 2016 г. през ДПБ – гр. Ловеч са преминали 58 пациенти, настанени със съдебен акт на задължително лечение по Закона за здравето; 46 пациента по чл. 89 от Наказателния кодекс и 5 пациенти по чл. 70 от Наказателния кодекс.

През 2016 г. се отбелязва намаляване на разходи за храноден – 2,18 лв. Отбелязва се намаление и на разходи за медикаменти – лекарствен е 1,40 лв., поради неприключила процедура по Закона за обществените потъчки за доставка на медикаменти. Даренията на медикаменти за 2016 г. са в размер на 14 589 лв. През 2016 г. има увеличение на работната заплата в лечебното заведение, което се дължи на по-голямата държавна субсидия за 2016 г., както и на подписания Колективен трудов договор. През 2016 г. е решен дългогодишният проблем с подсъдността на делата на настанените на принудителното лечение. На общо събрание на наказателната колегия към Върховния касационен съд се решава, че за производствата по чл. 432, ал. 3 от

НПК е компетентен съдът по местонахождение на лечебното заведение, в което е настанено лицето.

Основните проблеми в работата на лечебното заведение са свързани с амортизирания сграден фонд, обзавеждане и медицинско оборудване, както и недостиг на лекари. Средствата за поддръжка на сградния фонд, за неотложни текущи ремонти на отоплителните инсталации и покривите, са недостатъчни. Изготвеният инвестиционен проект за ремонт (вх. № 91-00-84-11/14 от 28. 01. 2014 г.) не е получил финансиране. Недовършената сграда в района на ДПБ – гр. Ловеч също е проблем, който трябва да се реши със съдействието на МЗ и на местната власт. В момента тя се намира на етап груб строеж, и е опасна за пациентите и персонала.

НАЦИОНАЛНИЯТ ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ ПРЕПОРЪЧВА:

I. На министъра на правосъдието:

1. По стара препоръка на НПК, по искане по чл. 10, ал. 2, т. 15 от ЗИНЗС, да извърши преценка относно законосъобразност на заповеди на началника на затвора в гр. Стара Загора относно изискуемо облекло при престой на открито; указаните заповеди в доклада за налагане на дисциплинарни наказания и инструкцията на външния пост в частта по т. 12 и т. 16 относно ползването на белезници.

2. На основание чл. 46 от ЗИНЗС да бъде закрит арестът в гр. Дупница, като съобразно чл. 46, ал. 2 от ЗИНЗС да внесе настоящата препоръка за разглеждане в Министерския съвет.

3. Да сформира комисия относно подготовка на визия с времеви график за привеждане на арестите в Република България в съответствие с елементарните норми за обитаване, изключващи нехуманно, нечовешко отношение или изтезание.

4. Да отмени указание, дадено с писмо 1800/13.02.2013 г. на главния директор на ГДИН и го задължи да приведе вътрешните инструкции с твърдение, че е в т с чл. 114, т. 4 от ЗИНЗС.

5. Да въведе нормативно определени конкретни стандарти (без препратки към български стандарт) относно осветление и отопление (чл. 43, ал. 5 от ЗИНЗС и чл. 20, ал. 2 от ППЗИНЗС).

6. Да въведе нормативно безпреградно ежеседмично свиждане като правило с изключение за лица с висока оценка на риска и с продължителност най-малко 1 час (по възможност там, където е възможно на територията на лавките).

7. Да премахне нормативното изискване относно наличие на видеокамери и присъствие на надзорен състав в чл. 73 от , във връзка с чл. 98, ал. 1, т. 5 ЗИНЗС, като предвиди обзавеждане максимално близко до семейната среда. Да се предвиди такова свиждане като право за трите най-тежки режима в местата за лишаване от свобода от закрит тип, включително с промяна в нормативната уредба или засилена поощрителна политика от страна на администрацията.

8. Съгласувано с Агенцията за обществени поръчки да даде ясни указания относно преустановяване на практиката за прилагане Закона за обществените поръчки при закупуване на стоки с цел продажба към изпълнителния директор на ДПФЗД с ясен срок относно приключване на действащите договори.

9. Да даде ясни указания към главния директор на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ и изпълнителния директор на ДПФЗД по прилагането на чл. 182, т. 3 от Закона за електронните съобщения относно телефонните услуги гарантиращи липса на

монопол и пазарни цени на услугата или да конкретизира специфични изисквания към телефонни апарати, които ще се монтират за в бъдеще в местата за лишаване от свобода (без общежитията от открит тип).

10. Да допълни списъка с разрешени вещи с изискуеми за разговори фонокарти или да въведе безналично заплащане на услугата (подобно на заплащане в лавките).

11. Да се даде публичност на списъка за разрешени вещи, съответно и първоначалното разпределение на лишените от свобода, като приложение на ППЗИНЗС.

12. Да отмени т. 6 и т. 7 от заповед № Л-4051/2 от 03.10.2016 г. на главния директор, като нарушаващи тайната на кореспонденцията и да измени чл. 75, ал. 2 и ал. 4 от ППЗИНЗС или да се издаде авторско тълкуване относно прилагането им.

13. Да отмени специализираните пропуски на оперативните работници от МВР (във връзка с отменена инструкция с вх. №11399/13.07.2010 г. на ГДИН) и определи ред за осъществяване на тази дейност под контрола на администрацията в местата за лишаване от свобода.

II. На главния директор на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“:

По неизпълни препоръки:

1. Да вземе незабавни мерки за отмяна на незаконосъобразни инструкции на постове във външни лечебни заведения допускащи употреба на помощни средства и фиксиране към болнични кревати, съобразно разпоредбите на ЗИНЗС.

2. Да извърши преглед за оптимизация на постове в затворите (сваляне на ъгловите постове, вдигане на височина на огради, създаване на зони за сигурност (ЗПС) около стената на затвора и др.) и увеличи броя на надзирателите в зоните за повишена сигурност поне на трима или да създаде евентуални мобилни групи за съдействие в кризисни ситуации.

3. Да извърши анализ на конвойната дейност от и до общежитията от открит тип във връзка с призоваване от органите на съдебната власт и да вземе мерки за оптимизацията ѝ в сътрудничество с Главна дирекция „Охрана“.

4. Да вземе мерки за спазване на чл. 71а от Правилника за прилагане на Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража за свободно предвижване на територията на общежитието на лишените от свобода.

5. Да вземе мерки относно присъединяване на футболното игрище към територията на затворническо общежитие „Самораново“ през 2017 г. и в качеството си на председател на Управителния съвет на Държавно предприятие „Фонд затворно дело“ да внесе предложение за бракуване на излишния сграден фонд в Самораново.

Нови препоръки:

6. НПМ констатира многообразие на регистри за употреба на сила, поради което препоръчва на главния директор на Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ да създаде типова форма, в която да укаже минимално съдържание, като например: дата и номер на докладна записка, вид на употребената сила (блокираща техника, шамар, юмрук, ритник и време на употреба на помощните средства, към кого е употребена силата и от кого).

7. Да издаде ново указание за замерване на жилищните площи (връзка с писмо с рег № 1068 от 04.11.2016 г. на ГДИН), като изрично укаже измерване без площта на санитарните възли, както и премахване на налични легла над капацитета.

III. На началника на затвора в гр. Стара Загора:

По неизпълнени препоръки:

1. Да извърши преценка относно усвояване на две спални помещения, ползвани като „приемно“ и „стая за изтезания“ на втория етаж в общежитието в ЗО „Черна гора“, както и да изведе от употреба наказателните килии в общежитието или да обезпечи ползването им без да е необходимо ограничаване на движението на другите лишени от свобода в коридорното заключване.

2. Да ни уведоми относно изпълнение на процедурата по евентуално отменяне на незаконосъобразни заповеди или отхвърляне на предложението, установени при проверката в затвора (чл. 100 от АПК).

IV. На началника на затвора в гр. Ловеч:

1. Да възобнови производството по издаване на заповеди 113 и 114 от 27.01.2017 г. с оглед тяхното отменяне като нарушаващи конституционно право на труд, като обърне и внимание на ръководството на ЗО „Полигона“ относно спазване на това право.

V. На изпълнителния директор на Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“:

1. НПМ препоръчва на Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“ да извърши специализирана проверка относно спазване изискванията за здравословен и безопасен труд и спазване правилата за охрана на труда в цеха на фирма „Еврокварт“, находящ се на територията на ЗО „Атлант“ в гр. Троян.

VI. На министъра на вътрешните работи:

1. Да се инкорпорира точно Директива 2012/13/ЕС, относно правото на информация в наказателното производство в ИНСТРУКЦИЯ № 8121з-78 ОТ 24 ЯНУАРИ 2015 Г. ЗА РЕДА ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ЗАДЪРЖАНЕ, ОБОРУДВАНЕТО НА ПОМЕЩЕНИЯТА ЗА НАСТАНЯВАНЕ НА ЗАДЪРЖАНИ ЛИЦА И РЕДА В ТЯХ В МИНИСТЕРСТВОТО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ.

VII. На министъра на здравеопазването:

1. Министерството на здравеопазването да осигури финансови средства за реализиране на инвестиционен проект за ремонт (вх. № 91-00-84-11/14 от 28.01. 2014 г.), както и да уточни позицията си и предприеме действия по недовършената сграда в двора на болницата.

2. Да се обезпечи психиатричната грижа на лишените от свобода в затвора в гр. Плевен, съгласно изискванията на Наредба № 2 от 22 март 2010 г.

3. Съвместно с регионалните представители на министерството на здравеопазването в гр. Плевен да се организира извършването на скринингово изследване за ХИВ/СПИН по Национална програма за превенция и контрол на ХИВ и сексуално предавани инфекции в Република България 2016-2020 г.

**ДИМИТЪР БОНГАЛОВ
ДИРЕКТОР НА ДИРЕКЦИЯ
„НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН
МЕХАНИЗЪМ И ОСНОВНИ ПРАВА И
СВОБОДИ НА ЧОВЕКА“**